

ИНСТИТУТ ЗА ЕКОНОМИКУ ПОЉОПРИВРЕДЕ
БЕОГРАД

Др Весна Поповић
Др Марија Николић
Мр Бранко Катић

КОРИШЋЕЊЕ И ЗАШТИТА
ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА
У СРБИЈИ

Монографија

Београд, 2011. године

ИНСТИТУТ ЗА ЕКОНОМИКУ ПОЉОПРИВРЕДЕ БЕОГРАД

**Др Весна Поповић
Др Марија Николић
Мр Бранко Катић**

**КОРИШЋЕЊЕ И ЗАШТИТА
ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА
У СРБИЈИ**

Монографија

Београд, 2011. године

**КОРИШЋЕЊЕ И ЗАШТИТА
ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА
У СРБИЈИ**

Монографија

Уредник:

Проф. др Драго Цвијановић, директор

Рецензенти:

Проф. др Зоран Његован, редовни професор
Проф. др Драго Цвијановић, научни саветник

Издавач:

Институт за економику пољопривреде, Београд
Волгина 15, Београд, тел: (011) 29-72-858, факс: (011) 29-72-848
За издавача: Проф. др Драго Цвијановић, директор

Прелом текста:

Вл. М. С.

Штампа:

DIS Public D.O.O. Beograd
Београд, Браће Јерковића 111-25, тел – факс (011) 39-79-789

Тираж:

300 примерака

ISBN 978-86-82121-91-6

Штампање монографије је у целини финансирано од стране
Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије.

ПРЕДГОВОР	7
I УВОД	9
II ПОЛАЗИШТА ПОЛИТИКЕ КОРИШЋЕЊА И ЗАШТИТЕ ЗЕМЉИШТА	13
2.1. Просторно-сколошке функције и одлике земљишта	13
2.2. Земљиште у политици заштите животне средине ЕУ	17
2.3. Стање земљишта као индикатор одрживог развоја	23
2.4. Управљање пољопривредним земљиштем у ЕУ	32
2.5. Земљиште у међународним конвенцијама	51
2.6. Подршка управљању земљиштем из структурних фондова ЕУ	56
III СТАЊЕ И ТЕНДЕНЦИЈЕ КОРИШЋЕЊА ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА У СРБИЈИ	59
3.1. Основне агроеколошке карактеристике простора	59
3.2. Површине и структура коришћења пољопривредног земљишта	66
3.3. Организациони облици коришћења пољопривредног земљишта	68
3.4. Динамичка обележја начина коришћења земљишног фонда	71
IV ПРОСТОРНИ АСПЕКТИ КОРИШЋЕЊА И ЗАШТИТЕ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА	75
4.1. Земљишни ресурси за интензивну ратарско-повртарску производњу	75
4.2. Подручја предиспонирана за развој воћарства	78
4.3. Виноградарски рејони	86
4.4. Пољопривредна подручја високе природне вредности	92

4.5. Подручја површинске експлоатације минералних сировина	106
4.6. Периурбане зоне	109
V УСЛОВИ КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА У ПОРОДИЧНОЈ ПОЉОПРИВРЕДИ	113
5.1. Основне одлике породичне пољопривреде.....	113
5.2. Број и заступљеност домаћинстава са газдинством.....	114
5.3. Површина и структура земљишних поседа	116
5.4. Извори прихода породичних газдинстава	118
5.5. Квантитативна и квалитативна обележја хуманог капитала.....	121
VI УПРАВЉАЊЕ ЗЕМЉИШТЕМ У КРУПНИМ АГРОСИСТЕМИМА.....	125
6.1. Генеа проблема.....	125
6.2. Законска регулатива и проблеми приватизације	126
6.3. Проблеми друштвених пољопривредних предузећа – комбината.....	142
6.4. Пољопривредне задруге	147
6.5. Основни развојни циљ и изазови у наредном периоду	149
VII ТЕХНОЛОШКЕ ДЕТЕРМИНАНТЕ ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА	153
7.1. Ниво развоја сточарске производње	153
7.2. Пољопривредне машине и опрема.....	150
7.3. Минерална ђубрива и средства за заштиту биља.....	162
7.4. Антиерозионе мере и радови.....	164
7.5. Хидротехничке мелиорације.....	166

7.6. Инфраструктурна опремљеност пољопривреде и села	169
7.7. Услови за увођење система органске пољопривреде	170
VIII ОДРЕДНИЦЕ ЗЕМЉИШНЕ ПОЛИТИКЕ СРБИЈЕ	175
8.1. Пољопривредно земљиште у законодавству и аграрној политици	175
8.2. Политика заштите животне средине и управљање земљиштем.....	181
8.3. Обавезе према међународним уговорима у области управљања земљиштем	184
8.4. Финансијска подршка прекограничној и транснационалној сарадњи	189
8.5. Умрежавање и размена знања, информација, искустава и добре праксе	191
IX КОНЦЕПЦИЈА ОДРЖИВОГ УПРАВЉАЊА ПОЉОПРИВРЕДНИМ ЗЕМЉИШТЕМ.....	193
9.1. Глобална оцена стања и стратешка упоришта	193
9.2. Циљеви и принципи политике заштите земљишта	198
9.3. Концепција управљања пољопривредним земљиштем	199
9.4. Локалне димензије заштите пољопривредног земљишта	202
9.5. Стратешки приоритети	205
X ЗАКЉУЧАК	209
Литература	214
ПРИЛОГ	227

ПРЕДГОВОР

Монографија има карактер синтезе резултата вишегодишњих истраживања аутора, везаних за ресурсне, просторно-еколошке, агроекономске, социоекономске, пејзажне и друге аспекте коришћења пољопривредног земљишта на локалном, регионалном, националном и глобалном нивоу, која су реализована у оквиру већег броја мултидисциплинарних пројеката Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије, чији су носиоци били Институт за архитектуру и урбанизам Србије и Институт за економику пољопривреде, Београд. Рад на систематизовању и обједињавању резултата ових истраживања аутори су отпочели током 2009. године, за потребе израде Стратегије просторног развоја Републике Србије до 2020. године, затим Просторног плана Републике Србије од 2010. до 2020. године и одређеног броја регионалних и просторних планова посебне намене, који су реализовани у Институту за архитектуру и урбанизам Србије, под покровитељством Републичке агенције за просторно планирање.

Монографија садржи десет поглавља. Структура текстова је подређена утврђивању приоритета просторне политике Републике Србије у домену коришћења и заштите пољопривредног земљишта, у складу са принципима одрживог развоја, а у сусрет придруживању Републике Србије Европској унији и јачању међународне сарадње у овој области.

Аутори

I УВОД

У овој монографији се сложени проблеми коришћења и заштите пољопривредног земљишта у Републици Србији посматрају у глобалном контексту очувања земљишта као интегралног и, у основи, необновљивог, односно условно обновљивог природног ресурса, који је састављен од минералних честица, органске материје, воде, ваздуха и живих организама. Учињен је покушај да се, у складу са Стратегијом заштите земљишта Европске уније, конципирају решења којима се обезбеђује очување, обнављање и повећања способности земљишта за обављање бројних еколошких, привредних, друштвених и културних функција: производње биомасе у пољопривреди, односно шумарству; формирања природне везе између копнених екосистема, ваздуха и воде; складиштења, филтрирања и трансформације хранљивих материја и воде; очувања ресурса биодиверзитета, као што су станишта, врсте и гени; физичке и културне средине за човека и његове активности; извора сировина; резервоара угљеника; архива геолошке и археолошке баштине; физичке основе предела и др. (CEC, 2006/231).

Према дефиницијама које је EUROSTAT одредио приликом иницирања програма LUCAS (*Land Use/Land Cover Area frame statistical Survey*), појам коришћење земљишта/терена (*Land Use*) примењује се за опис социоекономских функција одређене површине Земље, док се појам покривеност земље/терена (*Land Cover*) односи на запажени физички покривач те површине (EC, 2003:5). Ова термилошка дистинкција је постала важна због програма CORINE Land Cover (*CO-ordination of Information on Environment*), који је Комисија Европске уније иницирала 1985. године, у циљу добијања информација за просторне анализе и израду тематских карата, углавном, ради предузимања координираних активности у домену заштите животне средине и развоја пољопривреде. Појам покривеност терена, који је овим програмом уведен у научне анализе и планерску праксу, односи се на физичке особине одређеног сегмента земљишног простора, које се региструју и прате на основу сателитских снимака и може обухватити више аспеката, односно нивоа посматрања.

С тим у складу, под пољопривредним земљиштем се подразумева земљиште које се користи, или је одређеним планским актом намењено за пољопривредну производњу (љиве, вртови, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци). Агроеколошке особине и социоекономске функције пољопривредног земљишта посматране су на основу података Републичког завода за статистику и других извора који говоре о наменама коришћења простора у смислу свесног човековог избора, односно последица његових активности.¹

Формално је могуће груписање већег дела ових података према номенклатури CORINE Land Cover (CLC), али при упоређивању треба очекивати одређена неслагања, која се не могу приписати само неажурности или нетачности статистичке и катастарске евиденције, односно непрецизности базе података CLC, у којој најмања просторна јединица обухвата површину од 25 ha (*Преглед 1*).

1 У складу са терминологијом која се примењује у Европској унији, Републички завод за статистику Србије је у 2008. години, такође, искључио водне површине (рибњаци, трстици и мочваре) из категорије пољопривредног земљишта.

Преглед 1. Облици покривености терена – CORINE Land Cover база података

Први ниво	Други ниво	Трећи ниво
1 Антропогени терени	11 Изграђени/насељски терени	111 Компактно изграђени терени 112 Растурено изграђени терени
	12 Индустрijски, пословни/ трговински и саобраћајни терени	121 Индустрijски и пословни терени 122 Саобраћајнице и терени повезани са друмским и железничким саобраћајем 123 Луке 124 Аеродроми
	13 Рудници, одлагалишта и градилшта	131 Површински копови 132 Одлагалишта и насипи из рудника 133 Градилишта
	14 Антропогено зеленило (насељски зелени и рекреативни терени)	141 Насељско зеленило 142 Терени за спорт и рекреацију
2 Пољопривредни терени	21 Ораничне површине (њиве и вртови)	211 Оранице ван система за наводњавање 212 Оранице стално наводњавање 213 Пиринчана поља
	22 Трајне културе (вишегодишњи засади)	221 Виногради 222 Воћњаци и вишегодишње плантаже 223 Маслињаци
	23 Ливаде и пашњаци	231 Ливаде и пашњаци
	24 Површине под мешовитим културама	241 Једногодишње и трајне културе 242 Комбиновани системи култура и парцела 243 Претежно пољопривредни терени са високим учешћем природне вегетације 244 Агро-шумарски терени
3 Шуме и семиприродни екосистеми	31 Шуме	311 Листопадне шуме 312 Четиначке шуме 313 Мешовите шуме
	32 Заједнице недрвенасте и жбуновите вегетације	321 Природни травњаци и пашњаци 322 Вресишта и шикаре 323 Ксерофилна вегетација (медитеранска) 324 Прелазни шумско-жбуновити екосистеми
	33 Терени без вегетације или са проређеним биљним покривачем	331 Плаже, дине и пешчане равнице 332 Голети 333 Проређена/ретка вегетација 334 Згаришта 335 Вечити снегови
4 Влажна подручја	41 Копнена влажна подручја	411 Копнене мочваре 412 Тресаве
	42 Влажна подручја морских обала	421 Слане мочваре 422 Солане 423 Међуплимска влажна подручја
5 Водне површине	51 Копнене воде	551 Текуће воде 552 Стајаће воде
	52 Морске воде	521 Лагуне 522 Естуарске воде 523 Мора и океани

Извор: CORINE Land Cover Technical Guide. (2002).

У обзир треба узети и следећа обележја руралног простора Србије:

- због назадовања/одумирања пашњачког сточарства све је израженија деградација пашњака, која доводи до њиховог претварања у семиприродне системе, са високим учешћем дрвенасте и жбуновите вегетације;
- значајан део воћњака је неодржаван, неплански сађен у густом склопу и девастиран, више налик на прелазна шумско-жбуновита, него пољопривредна земљишта;
- под утицајем депопулације и сенилизације планинских и других периферних села, а местимично и због ниске рентабилности пољопривредне производње, односно нерешених својинских права и обавеза, део ораница се више година налази под угарима, што даје слику затрављених терена;
- разбијена насељска мрежа, велика уситњеност поседа и парцела пољопривредних газдинстава, са бројним живицама и међама, мозаична структура предела, у коме се учестало смењују поједине пољопривредне културе са шумарцима и забранима, као и друге тешкоће које се јављају при разграничавању појединих облика биофизичке покривености терена.

За обраду и презентирање расположивих података о ресурсним и социоекономским аспектима коришћења и заштите пољопривредног земљишта у Србији примењена је класификација NUTS (*Nomenclature of Units for Territorial Statistics*), која може бити од одређене помоћи при решавању просторно хетерогених проблема развоја пољопривреде и села. Класификација NUTS има у Европској унији велики значај за вођење регионалне политике, мада је добијање просторно и временски упоредивих статистичких података и даље отежано, услед разлика у административној подели унутар земаља чланица.

При томе треба имати у виду да класификација NUTS нема трајни карактер. Од почетка постојања, мрежа статистичких јединица била је, готово у свим земљама чланицама, више пута мењана². Нарочита пажња се поклања адекватном издвајању нивоа NUTS 2 и NUTS 3, који служе за идентификацију подручја квалификованих за добијање подршке из Структурних фондова Уније. На нивоу NUTS 2 подршку добијају економски недовољно развијени региони, а на нивоу NUTS 3 подручја којима је потребна подршка реструктуризацији, као и пригранична подручја. Генерално, NUTS имају у Европској унији кључну улогу у планирању, програмирању и мониторингу пројеката финансираних из Структурних фондова.

2 EUROSTAT је већ почетком седамдесетих година прошлог века разрадио Номенклатуру територијалних јединица за статистичке потребе (NUTS). Од 1988. ова класификација функционише по сили заједничког законодавства Уније, али је тек 2003. донета Регулатива Европског парламента и Савета по питању класификације NUTS, која је 2005. и 2008. иновирана, углавном, због укључивања нових земаља чланица, које су већ у претприступном периоду извршиле прилагођавања своје статистичке мреже.

С обзиром на то да у Републици Србији још увек није завршен рад на увођењу класификације NUTS, који подразумева и озваничење стандарда геокодирања, у монографији су, ради смањења обима бројних табела и графикона, коришћене следеће радне ознаке за обележавање појединих нивоа обраде података (Преглед 2):

Преглед 2. NUTS нивои обраде података

Назив подручја/нивоа NUTS-а		Ниво NUTS-а	Ознака NUTS-а
Република Србија - NUTS 1		1	РС - 1
Средишња Србија - CC		-	-
1	АП Војводина - NUTS 2	2	АПВ
1	Бачка	3	БА
2	Банат	3	БТ
3	Срем	3	СР
II/4	АП Косово и Метохија - NUTS 2 и 3*	2 и 3	КиМ
III	Град Београд - NUTS 2	2	БГ
5	Београд-град	3	ГБГ
6	Београд-приградско подручје	3	ПБГ
IV	Западна Србија - NUTS 2	2	ЗС
7	Колубарски и Мачвански округ	3	КМО
8	Златиборски округ	3	ЗО
V	Централна Србија - NUTS 2	2	ЦС
9	Моравички, Шумадијски и Поморавски округ	3	МШПО
10	Рашки и Расински округ	3	РО
VI	Источна Србија - NUTS 2	2	ИС
11	Подунавски и Браничевски округ	3	ПБО
12	Борски, Зајечарски и Пиротски округ	3	БЗПО
VII	Јужна Србија - NUTS 2	2	ЈС
13	Нишавски и Топлички округ	3	НТО
14	Јабланички и Пчињски округ	3	ЈПОЗ

При оцени аналитичких налаза узета је у обзир вишедимензионална сложеност веза између пољопривредних делатности и природне средине, с једне стране, и општих социоекономских услова, с друге. У складу с изворним поставкама концепта интегралног/мултифункционалног развоја села, које је FAO формулисао још током седамдесетих година прошлог века, посебна пажња је поклоњена еколошким ограничењима и дугорочним импликацијама алтернативних решења, како у погледу повећања продуктивности земљишта и доходака сеоске популације, тако и у домену успостављања рационалних просторних структура, нарочито између пољопривреде и шумарства, а у складу са циљевима аграрног и укупног социоекономског развоја. Оперативна решења су тражена у оквиру концепта *Одрживог пољопривредног и руралног развоја*, који подразумева очување земљишта, воде, биљних и животињских ресурса, тј. развој који не угрожава животну средину, технички је применљив, економски исплатив и друштвено прихватљив.

Литература

1. Alexandratos, N., ed. (1995). *World Agriculture: Towards 2010*. Rome:FAO;
2. Altieri A. M. (2002). *Traditional Agriculture*. Department of Environmental Science, Policy and Management. University of California, Berkeley, p. 1-13., 2002, http://www.cnr.berkeley.edu/~christos/articles/traditional_ag.html;
3. Бојчевски, Мирјана. (2008). “Искуства приватизације пољопривредног земљишта у Источној Немачкој са освртом на ситуацију у Србији”. Зборник *Мултифункционална пољопривреда и рурални развој (III) – Рурални развој и (не)ограничени ресурси*, Књига друга, Институт за економику пољопривреде;
4. Burrell Alison, ed. (2010). *Impacts of the EU Biofuel Target on Agricultural Markets and Land Use. A Comparative Modelling Assessment*. JRC Reference Reports, Institute for Prospective Technological Studies;
5. Vakakis International S.A., & TEAGASC/SAAMRD/ALTEC (2007): *Nacrt - Plan strategije ruralnog razvoja, 2008–2013*. Република Србија, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Београд;
6. Васовић, М. (2003). *Подрињско ваљевске планине*. Ваљево, Петница: Агенција Ваљевац; Ваљевска гимназија; Истраживачка станица Петница;
7. Влада Републике Србије. (2010). Национални програм заштите животне средине;
8. Влада Републике Србије. (2010а). Први извештај Републике Србије према Оквирној конвенцији УН о промени климе. http://www.ekoplan.gov.rs/sr/upload-centar/dokumenti/zakoni-i-nacrti-zakona/propisi/inc_ceo_tekst_konacna_zakonodavstvo_12_11.pdf;
9. Влада Републике Србије. (2009). Измењени и допуњени Национални програм за интеграцију Републике Србије у Европску унију (НПИ), децембар, 2009;
10. Влада Републике Србије. (2008). Национална стратегија привредног развоја Републике Србије, 2006-2012., <http://www.srbija.gov.rs/>;
11. Влада Републике Србије. (2008). Национална стратегија одрживог развоја, <http://www.srbija.gov.rs/>;
12. Гавриловић Љ., Гавриловић Д. (2002) *Физичко-географске особености и ресурси планинских подручја*, у: Планина - 2002, СИТ и Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд, стр. 60-65;
13. GM-UNCCD-MECR. (2010). Workshop on NAP Alignment and UNCCD Financing in Central and Eastern Europe (CEE), Prague, Czech Republic, 7-10 June, 2010. Final Report, <http://www.unccd.int/regional/centraleu/meetings/regional/prague2010/report.pdf>;
14. Дашић, Ј. (1992). *Извоз суве шљиве и пекмеза из Западне Србије тридесетих година, са освртом на садашња остварења*, Зборник радова, стр. 132-137, Научни скуп „Оживљавање села“, Српска академија наука и уметности, Београд;
15. DG CLIMA. (2010). Public consultation on the role of EU agriculture and forestry in achieving the EU's climate change commitments. Background note for the public consultation, Brussels, 10/09/20, http://ec.europa.eu/clima/consultations/0003/background_climate.pdf;
16. DECISION No 406/2009/EC of the European parliament and of the Council of 23 April 2009 on the effort of Member States to reduce their greenhouse gas emissions to meet the Community's greenhouse gas emission reduction commitments up to 2020;

17. DECISION No 1982/2006/EC of the European parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Seventh Framework Programme of the European Community for research, technological development and demonstration activities (2007-13), OJ L 412 of 30.12.2006;
18. DECISION No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 laying down the Sixth Environmental Action Programme - Environment 2010: Our Future, Our Choice, OJ L 242, 10.9.2002;
19. DIRECTIVE 2009/29/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 23 April 2009 amending Directive 2003/87/EC so as to improve and extend the greenhouse gas emission allowance trading scheme of the Community (OJ L 140, 05.06.2009);
20. DIRECTIVE 2009/28/EC of the European parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC (OJ L 140, 05.06.2009);
21. DIRECTIVE 2009/128/EC of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 establishing a framework for Community action to achieve the sustainable use of pesticides (OJ L 309, 24.11.2009);
22. DIRECTIVE 2006/118/EC of the European parliament and of the Council of 12 December 2006 on the protection of groundwater against pollution and deterioration (OJ L 372, 27.12. 2006);
23. DIRECTIVE No 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy (OJ L 327, 22.12. 2000);
24. Ђорђевић, Б. (2009). Водoprивреда и водoprивредна инфраструктура. Стратегија просторног развоја републике Србије. Студијско-аналитичка основа. РАПП, Београд;
25. ECCP. Working Group II. (2006). Impacts and Adaptation. Agriculture and Forestry, Sectoral Report, <http://ec.europa.eu/environment/climat/pdf/eccp/impactsadaptation/agriforestry.pdf>;
26. EEA. (2010). 10 Messages for 2010. Agricultural Ecosystems. Copenhagen, 2010, www.eea.europa.eu/.../10-messages-for-2010-agricultural-ecosystems/at.../;
27. EEA. (2010a). 10 Messages for 2010. Mountain Ecosystems. Copenhagen, 2010, www.eea.europa.eu/.../10-messages-for-2010-mountain-ecosystems;
28. EEA. (2009). *Regional climate change and adaptation. The Alps facing the challenge of changing water resources*. EEA Report no. 8/2009. EEA, Copenhagen, <http://www.eea.europa.eu/publications/alps-climate-change-and-adaptation-2009>;
29. EEA. (2006). Integration of environment into EU agriculture policy — the IRENA indicator-based assessment report. EEA Report No 2/2006;
30. EEA. (2004). Signals 2004, <http://reports.eea.eu.int/>;
31. EEA. (2002). *Europe's biodiversity — biogeographical regions and seas. Biogeographical regions in Europe: The Alpine region – mountains of Europe*. European Environment Agency, Copenhagen, http://www.eea.europa.eu/publications/report_2002_0524_154909/biogeographical-regions-in-europe/alpine.pdf;
32. EUROPEAN COMMISSION (2010). Communication from the Commission. EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM (2010) 2020;
33. EUROPEAN COMMISSION (2010a). Communication from the Commission to the European

- Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The CAP towards 2020: Meeting the food, natural resources and territorial challenges of the future, Brussels, 18.11.2010, COM (2010) 672 final;
34. EUROPEAN COMMISSION (20106). Environment Policy Review 2009. Staff Working Paper, SEC (2010) 975 final, <http://ec.europa.eu/environment/policyreview.htm>;
 35. EUROPEAN COMMISSION (2009). Climate change: Commission dishes the dirt on the importance of soil, IP/09/353, Brussels, 5 March 2009;
 36. EUROPEAN COMMISSION (2008). Life on the farm – Supporting environmentally sustainable agriculture in Europe. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg;
 37. EUROPEAN COMMISSION (2008a). Review of existing information on the interrelations between soil and climate change. CLIMSOIL Final Report. Alterra, Wageningen UR, The Netherlands, 16. December 2008, http://ec.europa.eu/environment/soil/review_en.htm;
 38. EUROPEAN COMMISSION (20085). LIFE+ Call for proposals 2008, OJ L 178, 15.7.2008;
 39. EUROPEAN COMMISSION, Agriculture and Rural Development Directorate-General (2007). Rural development in the European Union, statistical and economic information, Report 2007, http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/rurdev2007/index_en.htm;
 40. EUROPEAN COMMISSION (2006). Soil protection – The story behind the strategy. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg;
 41. EUROPEAN COMMISSION (2006a). Biofuels in the European Union: an agricultural perspective. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg;
 42. EUROPEAN COMMISSION, Agriculture and Rural Development Directorate General (2006): Fact Sheet, the EU Rural Development Policy 2007–2013. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg;
 43. EUROPEAN COMMISSION. (2003). The Lucas survey European statisticians monitor territory, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities;
 44. EUROPEAN COUNCIL. (2000). An Agenda of Economic and Social Renewal for Europe. Lisbon. DOC/00/7. Brussels, 28 February 2000;
 45. EUROPEAN COUNCIL. (2001). A sustainable Europe for a better world: A European strategy for Sustainable Development, Gothenburg, 2001 COM/2001/264 final;
 46. EU CSD. (1999). *ESDP - European Spatial Development Perspective Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union*. Informal Council of Ministers responsible for Spatial Planning in Potsdam, May 1999. Committee on Spatial Development. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities;
 47. EUROSTAT. (2009). Key figures on Europe, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009;
 48. EUROSTAT. (2008). *Agricultural statistics, Main results, 2006-2007*;
 49. Ecologic Institute for International and European Environmental Policy. (2007). Evaluation of soil protection measures (EUSOIL), Project No 1868, http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/executive_summary.pdf;
 50. IEEP. (2008). French Presidency Proposals on the Soil Framework Directive – Revised Document Leaked. EU Environmental Policy Briefing, 5 September 2008, <http://www.ieep.eu/publications/>;

51. IEPP. (2007). Final Report for the Study on HNV Indicators for Evaluation for DG Agriculture by the Institute for European Environmental Policy, London, http://www.ieep.eu/assets/350/hnv_indicator_report.pdf;
52. IP/10/1527. (2010). Commission outlines blueprint for forward-looking Common Agricultural Policy after 2013, Brussels, 18 November 2010;
53. ICPDR. (2009). Danube River Basin District Management Plan. Part A – Basin-wide Overview IC /151, 14 December 2009; www.icpdr.org;
54. Институт за економику пољопривреде. (2009). Стратегија развоја пољопривреде Града Београда до 2015. године, <http://www.beograd.rs/cms/view.php?id=1330555>;
55. Институт за економику пољопривреде, Београд. (1992). Развој агрокомплекса и села у Полимљу;
56. Институт за земљиште – Топчидер. (1995). Бонитетна структура земљишног покривача Републике Србије, интерни материјал;
57. Кадовић, Р. (1999). *Противерозиони агроекосистеми – конзервација земљишта*, Универзитет у Београду - Шумарски факултет;
58. Каришић Н., Окановић Ж. (1997). *Пољопривредна подручја Србије према надморској висини по катастарским општинама*, Институт за економику пољопривреде, Београд;
59. Катић, Б. (2006). «Аграр и држава». *Економика*, бр. 1-2/2006;
60. Катић, Б., З. Симоновић (2007). «Брига о пољопривредном земљишту у Србији – осврт на нови закон о пољопривредном земљишту». *Економика*, бр. 1-2/2007;
61. Крстић, Б., Лучић, Ђ. (2000). *Организација и економика производње и прераде сточних производа*, Универзитет у Новом Саду, Пољопривредни факултет;
62. Крстић, О. (1956): *Планински и шумски пашињаци Југославије*, Институт за економику пољопривреде - Београд, Минерва-Суботица;
63. Крунић, Н. (2008). Прилог за Регионални просторни план општина Јужног поморавља - Јабланички и Пчињски округ, Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
64. Louwagie Geertrui, Stephan Hubertus Gay, Alison Burrell. (2009). Addressing soil degradation in EU agriculture: relevant processes, practices and policies. Report on the project 'Sustainable Agriculture and Soil Conservation (SoCo), EUR 23767 EN – 2009, <http://ftp.jrc.es/EUR doc/JRC50424.pdf>;
65. Матијевић Д. (2006). “Рецентни развој сеоских насеља у северном делу београдског периурбаног простора”. Географски институт “Јован Цвијић” САНУ, Београд, *Зборник радова*, бр. 54/2006;
66. Millennium Ecosystem Assessment. (2005). Ecosystems and Human Well-being. Synthesis. Island Press, Washington, DC., <http://maweb.org/documents/document.356.aspx.pdf>;
67. Министарство животне средине и просторног планирања. Републичка агенција за просторно планирање. (2009). Стратегија просторног развоја Републике Србије 2009-2013-2020., Београд, јун 2009.;
68. Министарство животне средине и просторног планирања. Агенција за заштиту животне средине. (2009). Извештај о стању земљишта у Републици Србији;
69. Министарство животне средине и просторног планирања. Агенција за заштиту животне средине. (2008). Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2007. ;

70. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. (2009). Нацрт План Стратегије руралног развоја 2009-2013, www.minpolj.gov.rs/download/ruralnirazvoj-strategija.pdf;
71. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. Сектор за аналитику и аграрну политику, Група за Виноградарство и Винарство. (2008). Виноградарски рејони Србије (границе и сортимент), <http://www.minpolj.gov.rs/>;
72. Министарство финансија. (2010). Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2010. годину са пројекцијама за 2011. и 1012., www.mfin.sr.gov.rs;
73. Nikolić Marija, Vesna Popović. (2010). "The Possibility of Safe Food Production in Protected Areas". XIV International Eco-Conference 2010 *SAFE FOOD*. Ecological Movement of Novi Sad, 2010, 22nd-25th September, Novi Sad. Proceedings;
74. Николић, М. (2008). "Коришћење и заштита пољопривредног земљишта и развој пољопривреде." Секторски прилог за Стратегију коришћења и уређења простора општина Јужног поморавља Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
75. Николић М. (2007): "Политика заштите животне средине ЕУ и рурални развој земаља кандидата". Међународни научни скуп *Мултифункционална пољопривреда и рурални развој у Републици Српској*, Јахорина, 13-14, децембар 2007. Тематски зборник. Пољопривредни факултет Источно Сарајево, Институт за економику пољопривреде Београд, Балканска асоцијација за животну средину (В.Е.Н.А);
76. Николић, М. (2006). Коришћење и заштита пољопривредног земљишта. Секторски прилог за Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије "Стара планина." Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
77. Николић, М., Поповић, В. (2004). "Прилог за стратегију одрживог пољопривредног и руралног развоја Србије". Група аутора "*Стратешки оквир за одрживи развој Србије*", Посебна издања ИАУС бр. 44. Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
78. Николић, М. (2002). Коришћење и заштита пољопривредног земљишта. Секторски прилог за Просторни план подручја "Национални парк Копаоник". Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
79. Nikolić M. (2000). "Grape Growing and Wine Making". *Yugoslav Survey*. A Record of Fact and Information, 4/2000, p. 83-106, Belgrade;
80. Николић, М. (1999), Регионални просторни план Колубарског округа погођеног земљотресом, Аналитичко-документациона основа, књига I, стр. 107-346, Институт за архитектуру и урбанизам и Југословенски институт за урбанизам и становање, Београд;
81. Nikolić, M. (1998): Poljoprivreda, 1991 – 1997/Agriculture 1991/1997, p. 31-74, *Jugoslavenski pregled/Yugoslav Survey*, vol. XXXIX, Belgrade;
82. Николић, М. (1991). *Мешовите сточарске фарме на земљорадничким газдинствима у Полињу*, Институт за економику пољопривреде, Београд;
83. Ostermann, O. (2009). "Overview of benefits, values and services of protected areas". In S. Stolton, ed. *Communicating values and benefits of protected areas in Europe*. BfN and EUROPARC Federation, p. 9-11. Island of Vilm, Germany, 2009;
84. Оторепец, С. (1983). "Термичка класификација климе Југославије". *Архив за пољопривредне науке*, вол. 44, св. 155, бр. 3, Београд;
85. Пантелић, М. (1987), *Гајење јагоде и малине*, МПБ, бр. 184, Београд;

86. Paracchini M.L., Petersen J.-E., Hoogeveen Y., Bamps C., Burfield I. and van Swaay C. 2008. Nature Value Farmland in Europe — an estimate of the distribution patterns on the basis of land cover and biodiversity data, JRC-IES and EEA, 2008;
87. Перишић, Д. и сар. (1996). Просторни план Републике Србије – Планска и аналитичко-документацина основа, Београд;
88. Петовар, К. (2003): *Урбана социологија – Наши градови између државе и грађанина*, Географски факултет и Архитектонски факултет Универзитета у Београду, Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
89. Поповић Весна, Саша Милијић. (2010). «Одрживи туризам у заштићеним подручјима на примеру НП Ђердап». Научна конференција са међународним учешћем *Туристички имидж Србије као фактор развоја привреде*, Пролом Бања, 16-18. април 2010. Институт за међународну политику и привреду и Немачка фондација «Ханс Сеидел»;
90. Поповић Весна, Мирољуб Љешњак. (2010). Просторни план подручја посебне намене међународног пловног пута Е-80–Дунав (Паневропски коридор VII). Секторски прилог: *Развој пољопривреде и коришћење пољопривредног земљишта*. Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд, ЈП Завод за урбанизам Војводине, Нови Сад;
91. Поповић Весна. (2010). Просторни план подручја посебне намене Радан планине. Секторски прилог: *Пољопривреда*. Институт за архитектуру и урбанизам Србије;
92. Поповић Весна, Марија Николић, Јелена Живановић-Миљковић, Бојана Јовановић. (2009). *Мултифункционална пољопривреда и рурални развој у медитеранским условима*. Институт за економику пољопривреде, Београд;
93. Поповић Весна, Катић Б. (2007). *Ниво и структура интерне подршке пољопривреди Србије у процесу притупања СТО и ЕУ*. Институт за економику пољопривреде, Београд;
94. Поповић Весна, Николић, М. (2004): «Интегрални развој планинских подручја Србије у светлу новијих искустава аграрног и руралног развоја Европске уније». Група аутора «*Стратешки оквир за одрживи развој Србије*», Посебна издања ИАУС бр. 44. Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
95. Поповић Весна (2003). *Европска аграрна подршка и одрживи рурални развој*. Институт за економику пољопривреде, Београд;
96. Поповић, В. (1995). Педолошке, мелиоративне и ерозионе карактеристике простора Републике Србије - експертиза за Просторни план, Београд, мај 1995;
97. Радмановић, Д., Николић, М., Длеск, М. (2010). *Рedefинисање планинског подручја Србије и основе програма развоја пољопривреде*. Институт за економику пољопривреде, Београд;
98. RCSS - Rządowe Centrum Studiów Strategicznych. (2005). *Zaktualizowana Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*, Warszawa;
99. REGULATION (EC) No 1107/2009 of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 concerning the placing of plant protection products on the market and repealing Council Directives 79/117/EEC and 91/414/EEC (OJ L 309, 24.11.2009);
100. REGULATION (EC) No 614/2007 of the European Parliament and of the Council of 23 May 2007 concerning the Financial Instrument for the Environment (LIFE+) (OJ L 149, 9.6.2007);

101. REGULATION (EC) No 1080/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the European Regional Development Fund and repealing Regulation (EC) No 1783/1999 (OJ L 210, 31.7.2006);
102. REGULATION (EC) No 1081/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the European Social Fund and repealing Regulation (EC) No 1784/1999 (OJ L 210, 31.7.2006);
103. REGULATION (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument (OJ L 310, 9.11.2006);
104. Републички геодетски завод. Инструкција за катастарско класирање и бонитирање земљишта, Београд, фебруар 2003;
105. Републички завод за статистику. (2009). Општине у Србији 2008;
106. Републички завод за статистику. (1999). Општине у Србији 1998;
107. Републички завод за статистику. (2010). Статистички годишњак Србије;
108. Републички завод за статистику. (2003). Статистички годишњак Србије;
109. Републички завод за статистику. (2001). Статистички годишњак Србије;
110. Републички завод за статистику. (2000). Статистички годишњак Србије;
111. Републички завод за статистику. Пољопривредне машине и оруђа, бр 176/2001;
112. Републички завод за статистику. (2005). Попис становништва, домаћинстава и станова у 2002., Становништво – Укупно и пољопривредно становништво, Књига 19;
113. Републички завод за статистику. (2004). Попис становништва домаћинстава и станова у 2002. Пољопривреда - Пољопривредна газдинства према активности и изворима прихода, Књига 2;
114. Републички завод за статистику. (2004). Попис становништва, домаћинстава и станова у 2002., Становништво – Пољопривредно становништво, Књига 7;
115. Републички завод за статистику. (2004). Попис становништва, домаћинстава и станова у 2002., Становништво – Домаћинства према поседовању пољопривредног газдинства и броју чланова, Књига 11;
116. Републички завод за статистику. (2003). Попис становништва домаћинстава и станова у 2002. Пољопривреда – пољопривредни фондови, Књига 1;
117. Richter J, Schnitzler W.H. & Gura S., eds. (1995). *Vegetable production in periurban areas in the tropics and subtropics: food, income and quality of life*. International workshop, Zschortau, 14-17 November 1994. Feldafing, Germany. ZEL, DSE/ ATSAF. Proceedings;
118. Скупштина града Београда. (2010). Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији града Београда, http://www.sl1listbeograd.rs/pdf/2010/godisnji_program_2010.pdf;
119. Службени гласник РС, бр. 88/2010. Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године;
120. Службени гласник РС, бр. 88/2010. Национални програм за пољопривреду од 2010. до 2013. године;
121. Службени гласник РС, бр. 88/2010. Закон о изменама и допунама Закона о заштити природе;

122. Службени гласник РС, бр. 30/2010. Закон о обављању саветодавних и стручних послова из области пољопривреде;
123. Службени гласник РС, бр. 30/2010. Закон о органској производњи;
124. Службени гласник РС, бр. 30/2010. Закон о водама;
125. Службени гласник РС, бр. 17/2010. Уредба о утврђивању Програма извођења радова на заштити, уређењу и коришћењу пољопривредног земљишта за 2010.;
126. Службени гласник РС, бр. 8/2010. Национална стратегија за укључивање Републике Србије у механизам чистог развоја – управљање отпадом, пољопривреда и шумарство;
127. Службени гласник РС, бр. 104/2009. Закон о попису пољопривреде;
128. Службени гласник РС, бр. 50/2009 и 91/2009. Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање минералних ђубрива за јесењу сетву 2009.;
129. Службени гласник Републике Србије, бр. 72/2009. Закон о фонду за заштиту животне средине;
130. Службени гласник РС, бр. 18/2009, 21/2009, 43/2009 и 49/2009. Уредба о утврђивању Програма мера за кредитирање пољопривредне производње у 2009.;
131. Службени гласник РС, бр. 41/2009. Закон о вину;
132. Службени гласник РС, бр. 41/2009. Закон о пољопривреди и руралном развоју;
133. Службени гласник РС, бр. 41/2009. Закон о изменама и допунама Закона о пољопривредном земљишту;
134. Службени гласник Републике Србије, 41/2009. Закон о средствима за заштиту биља;
135. Службени гласник Републике Србије, бр. 41/2009. Закон о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта;
136. Службени гласник Републике Србије, бр. 36/2009. Закон о изменама и допунама Закона о заштити животне средине;
137. Службени гласник Републике Србије, бр. 36/2009. Закон о заштити природе;
138. Службени гласник РС, бр. 14/2009. Уредба о коришћењу средстава за подршку развоју села кроз подршку инвестицијама у пољопривреди у 2009. години;
139. Службени гласник Републике Србије, бр. 83/2008. Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању и Прелазни споразум између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране;
140. Службени гласник РС 65/2008. Закон о министарствима;
141. Службени гласник РС, 38/2001, 18/2003, 45/2005, 123/2007. Закон о приватизацији;
142. Службени гласник Републике Србије, бр. 21/2007. Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године;
143. Службени гласник Републике Србије, бр. 21/2007. Стратегија дугорочног економског развоја српске заједнице на Косову и Метохији;
144. Службени гласник Републике Србије, бр. 98/2006. Устав Републике Србије;
145. Службени гласник Републике Србије, бр. 62/2006. Закон о пољопривредном земљишту;
146. Службени гласник Републике Србије, бр. 62/2006. Закон о органској производњи и органским производима;
147. Службени гласник Републике Србије, бр. 46/2006. Закон о враћању (реституцији)

- имовине црквама и верским заједницама;
148. Службени гласник Републике Србије, бр. 16/2006. Закон о Просторном плану Републике Србије;
149. Службени гласник РС, бр. 16/2006. Уредба о расподели и коришћењу подстидајних средстава за подршку развоју села кроз јачање људских капацитета земљорадничких задруга у 2009. години;
150. Службени гласник Републике Србије, бр. 78/2005. Стратегија развоја пољопривреде Србије;
151. Службени гласник Републике Србије, бр. 45/2005. Закон о пријављивању и евидентирању одузете имовине;
152. Службени гласник Републике Србије, бр. 135/2004. Закон о заштити животне средине;
153. Службени гласник РС, бр. 45/2004. Уредба о регистру пољопривредних газдинстава;
154. Службени гласник Републике Србије, бр. 70/2002. Регионални просторни план подручја Колубарског округа погођеног земљотресом;
155. Службени гласник Републике Србије, бр. 18/1991, 20/1992, 42/1998. Закон о начину и условима признавања права и враћања земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршене обавезе из обавезног откупа пољопривредних производа;
156. Службени гласник Републике Србије, бр. 49/1992, 54/1996. Закон о претварању друштвене својине на пољопривредном земљишту у друге облике својине;
157. Службени гласник Републике Србије, бр. 46/1995. Закон о наслеђивању;
158. Службени гласник Републике Србије, бр. 16/1992. Закон о враћању утрина и пашњака селима на коришћење;
159. Службени лист СРЈ, бр. 30/1997. Одлука о рејонизацији виноградарских подручја у СР Југославији;
160. Службени лист АПВ, бр. 12/2010, 21/2010. Решење о утврђивању програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији АП Војводине у 2010. години;
161. Спасић Н. и сар. (2007). Предлог просторног плана подручја експлоатације Колубарског лигнитског басена. Институт за архитектуру и урбанизам Србије;
162. Спасић, Н. Николић, М. (2005): «Од Рио агенде до одрживог развоја градова». Група аутора *Одрживи град и његово окружење*. ИАУС, Посебна издања 48, Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
163. Спасић, Н. и сар. (1999). *Коришћење ресурса, одрживи развој и уређење простора - 4*, Посебна издања 37, Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
164. Спасић, Н., Јокић, В. (1998). «Просторни аспекти обимног коришћења минералних сировина, посебно лигнита – конфликти и ограничења». *Коришћење ресурса, одрживи развој и уређење простора - 3*. Посебна издања 36. Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
165. Спасић, Н. и сар. (1997). *Коришћење ресурса, одрживи развој и уређење простора -2*. Посебна издања 35. Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд;
166. Спасић, Н. и сар. (1996). *Коришћење ресурса, одрживи развој и уређење простора*.

Посебна издања 30. Институт за архитектуру и урбанизам Србије;

167. Станковић, Д, Јовановић, М. (1990). *Отите воћарство*. Научна књига, Београд;
168. Станчевић, А. (1992), Оживљавање старих и занемарених сорти јабука у брдско – планинском подручју Србије, Зборник радова, стр. 138-141, Научни скуп „Оживљавање села“, Српска академија наука и уметности. Београд;
169. Statistical Office of the Republic of Slovenia, 2009; Food and Agriculture Organization, 2009, http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=239&lang_id=94
170. Stuczynski, T. et al. (2004). Wyznaczenie obszarów, na których przekroczone są standardy jakości gleb - Poradnik metodyczny dla administracji, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa;
171. Субић Ј., Весна Поповић, П. Вуковић. (2005). „Одрживо коришћење земљишта у пољопривреди”. *Економика*. Ниш, 5-6/2005, стр. 26-35;
172. Тодоровић Ј., Д. Ђуричин, С. Јаношевић. (1998.). Стратегијски менаџмент. Институт за тржишна истраживања, Београд;
173. Tomić D., Vesna Popović, J. Subić. (2009). «The role of agriculture in the sustainable territorial development». *Bulletin*, Economic Sciences Series, Vol. LXI, No 3/2009. Petroleum – Gas University of Ploiești, Romania;
174. UN (2007). Report of the Conference of the Parties on its eighth session, held in Madrid from 3 to 14 September 2007. Addendum. Part two - Action taken by the Conference of the Parties: The 10-year strategic plan and framework to enhance the implementation of the Convention (2008–2018), ICCD/COP(8)/16/Add.1, 3/COP.8, 23 October 2007;
175. UN (1998). KYOTO Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change. <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf>;
176. UN (1994). United Nations Convention to combat desertification in countries experiencing serious drought and/or desertification, particularly in Africa, <http://www.unccd.int/convention/text/pdf/conv-eng.pdf>;
177. UN (1992). Agenda 21. United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992, <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/agenda21chapter14.htm>;
178. UN (1992). Framework Convention on climate change, <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>;
179. UNCCD (2008). Regional initiative on financial resource mobilization for strengthening the implementation of the UNCCD in the regional implementation annex V for Central and Eastern Europe (CEE). Concept Note, June 2008. Ministry of the Environment of the Czech Republic, <http://www.unccd.int/publicinfo/annexv/fundraiser/docs/concept%20note%20final%20final%20.pdf>;
180. UNCSO (2008). Desertification. Statement by A. Sušnik, Slovenian EU Presidency on behalf of the European Union, New York, 7 May 2008, Sixteenth Session, New York, 05 – 16 May 2008, http://www.un.org/esa/sustdev/csd/csd16/statements/u_7ay_desertification.pdf;
181. FAO. (1998). *The State of Food and Agriculture. Rural Non-Farm Income in Developing Countries*;
182. Cvijanović, D., B. Katić, P. Vuković. (2006). “Land privatization in the Republic of Serbia”. *Zemljište i biljka*, No.1/2006;

183. Цвијановић Д., Владана Хамовић, Весна Поповић, Ј. Субић, Б. Катић, Весна Параушић. (2007). *Мултифункционална пољопривреда и рурални развој у АП Војводини*. Институт за економику пољопривреде, Београд;
184. Coates, David. (2010). «Soil Biodiversity at the international level post 2010». Conference *Soil, Climate Change and Biodiversity – Where do we stand ?*, Brussels, 23-24th September 2010, EC-DG Environment and JRC, <http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/coates.pdf>;
185. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. (2009). Commission staff working document *accompanying the WHITE PAPER Adapting to climate change: Towards a European framework for action Adapting to climate change: the challenge for European agriculture and rural areas*, SEC(2009) 417;
186. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. (2009a). Commission staff working document. *The role of European agriculture in climate change mitigation*. SEC(2009) 1093 final, Brussels, 23.7.2009;
187. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2008). Communication from the Commission to the Council, the European parliament, the Committee of the regions and the European Economic and Social committee: Green Paper on Territorial Cohesion - Turning territorial diversity into strength, COM (2008) 616 final, Brussels, 6.10.2008;
188. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2006). Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Thematic Strategy for Soil Protection, COM (2006) 231 final, Brussels, 22.9.2006;
189. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2006). Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council establishing a framework for the protection of soil and amending Directive 2004/35/EC, COM(2006) 232 final, Brussels, 22.9.2006;
190. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2006). Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Thematic Strategy on the Sustainable Use of Pesticides, COM (2006) 372 final, Brussels, 12.7.2006;
191. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. (2005). The 2005 Review of the EU Sustainable Development Strategy: Initial Stocktaking and Future Orientations [SEC(2005) 225], Brussels, COM 37 final;
192. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. (2005a). Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on Thematic Strategy on the Urban Environment, COM (2005) 718 final;
193. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2004). Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Towards a thematic strategy on the urban environment; COM(2004) 60 final; Brussels, 11.02.2004;
194. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2002). Towards a Thematic Strategy for Soil Protection, Brussels, 16.04.2002;
195. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2001). Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Statistical Information needed for Indicators to monitor the Integration of Environmental concerns into the Common Agricultural Policy, COM(2001) 144 final, Brussels, 20.03.2001;

196. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2000). Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Indicators for the Integration of Environmental Concerns into the Common Agricultural Policy, COM(2000) 20 final, Brussels, 26.01.2000;
197. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (1999). Communication from the Commission to the Council; the European Parliament; the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Directions towards sustainable agriculture, COM (1999) 22 final, Brussels, 27.01.1999;
198. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (1998). Communication from the Commission to the European Council. *Partnership for Integration. A Strategy for Integrating Environment into EU Policies*. Cardiff – June 1998, COM(1998) 333 final;
199. Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). (2009). Work Programme 2010-2012, as agreed by the Water Directors – 30 November 2009: “Supporting the implementation of the first river basin management plans”;
200. Cooper, T., Pezold, T. (eds.), Keenleyside, C., Đorđević-Milošević, S., Hart, K., Ivanov, S., Redman, M., Vidojević, D. (2010). Developing a National Agri-Environment Programme for Serbia. Gland, Switzerland and Belgrade, Serbia: IUCN Programme Office for SEE;
201. CORINE Land Cover Update I&CLC2000 Project. Technical Guidelines. (2002). EEA, European Topic Center. Terrestrial Environment, European Environment Agency;
202. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION (2010). Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on broad guidelines for the economic policies of the Member States and of the Union, 11646/10, Brussels, 7 July 2010;
203. COUNCIL OF EUROPE. (2000): Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent. European Conference of Ministers responsible for Regional Planning, p. 9-15, 18-19, Hanover;
204. COUNCIL OF EUROPE. (1995). European Charter of Rural Areas. Committee on Agriculture and Rural Development, Strasbourg;
205. COUNCIL DECISION of 20 February 2006 on Community strategic guidelines for rural development (2007 to 2013), (2006/144/EC), OJ L 55, 25.2.2006;
206. COUNCIL DIRECTIVE 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (OJ EC L 206, 22 July 1992);
207. COUNCIL DIRECTIVE 91/676/EEC of 12 December 1991 concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources (OJ EC L 375, 31 December 1991);
208. COUNCIL DIRECTIVE 91/414/EEC of 15 July 1991 concerning the placing of plant protection products on the market (OJ L 230, 19.8.1991);
209. COUNCIL DIRECTIVE 86/278/EEC of 12 June 1986 on the protection of the environment, and in particular of the soil, when sewage sludge is used in agriculture (OJ EC L 181, 4.7.1986);
210. COUNCIL DIRECTIVE 80/68/EEC of 17 December 1979 on the protection of groundwater against pollution caused by certain dangerous substances (OJ EC L 20, 26.01.1980);
211. COUNCIL DIRECTIVE 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds (OJ EC L 103, 25.04.1979);

212. COUNCIL REGULATION (EC) No 1107/2009 of 21 October 2009 concerning the placing of plant protection products on the market and repealing Council Directives 79/117/EEC and 91/414/EEC, OJ L 309, 24. 11. 2009;
213. COUNCIL REGULATION (EC) No 74/2009 of 19 January 2009 amending Regulation (EC) No 1698/2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), OJ L 30, 31.1.2009;
214. COUNCIL REGULATION (EC) No 73/2009 of 19 January 2009 establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, amending Regulations (EC) No 1290/2005, (EC) No 247/2006, (EC) No 378/2007 and repealing Regulation (EC) No 1782/2003, OJ L 30, 31.1.2009;
215. COUNCIL REGULATION (EC) No 1085/2006 of 17 July 2006 establishing an Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA), OJ L 82, 31.7.2006;
216. COUNCIL REGULATION (EC) No 1084/2006 of 11 July 2006 establishing a Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1164/94, OJ L 210, 31.7.2006;
217. COUNCIL REGULATION (EC) No 510/2006 of 20 March 2006 on the protection of the geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs, OJ L 93, 31.03, 2006;
218. COUNCIL REGULATION (EC) No 1698/2005 of 20 September 2005 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), OJ L 277, 21. 10. 2005;
219. WCED. (1987). Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development, A/42/427 Development and International Co-operation: Environment, Annex, UN Documents Cooperation Circles.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

332.3:63(497.11)
338.43.02(497.11)
631.6

ПОПОВИЋ, Весна, 1967-

Коришћење и заштита пољопривредног
земљишта у Србији / Бесна Поповић, Марија
Николић, Бранко Катић. - Београд : Институт
за економику пољопривреде, 2011 (Београд :
Dis public). -236 стр. : граф. прикази,
табеле ; 25cm

Тираж 300. - Напомене и библиографске
референце уз текст. - Библиографија : стр.
214-226.

ISBN 978-86-82121-91-6

1. Николић, Марија [аутор] 2. Катић, Бранко
[аутор]

а) Пољопривредно земљиште - Коришћење -
Србија б) Србија – Аграрна политика

COBISS.SR-ID 182224908